

KENNETH PETTERSON

David Butcher hos byggföretaget MPG i London behöver inte längre bära ut gipsskivorna från femte våningen. Maskinen klipper sönder dem till små fyrkanter. De matas direkt ut till en präm via en trumma.

Svensk klipp klarar brittiskt gips

● **Svensk teknik och svenskt kunnande i materialhantering har fått fotfäste på byggen i London.**

Intill valvkanten står en röd maskin som liknar en mangel. På framsidan finns ett brett inkast som påminner om en stor brevlåda. Inne i maskinen sitter en spiralformad roterande vals. Maskinen klipper ner rester av gipsskivor till decimeterstora bitar så att de lättare kan transporteras till återvinning.

Chippen, som gipsstrimlaren kallas, har utvecklats av företaget Starke Arvid i Ljungskile i Bohuslän.

På det här bygget, ett kontorshus nära järnvägsstationen Kings Cross i centrala London, används stora mängder tolv millimeters

gipsskivor. Alla har formatet 1,20 gånger 3,00 meter. Här är de lättare 90-skivorna fortfarande nästan okända. Skivorna kapas till lämplig längd, vilket innebär att cirka 20 procent av skivan kasseras. Resultatet blir stora mängder spillbitar som samlas i högar på varje våningsplan.

Gipsresterna skärs till småbitar och bitarna skickas i en störttrumma till en präm som ligger förtöjd i en kanal intill bygget. Det är effektivare än att en eller fler byggnadsarbetare ska lasta dem på en vagn och köra ner resterna till en container via bygghissen.

Dessutom blir det miljövinster att använda en präm i stället för att skicka ut ännu fler lastbilar i den redan täta Londontrafiken.

Gipsmontörer, som i London

är ett höglöneyrke med månadslöner runt 40 000 kronor, kan ägna sin tid åt att montera skivor i stället för att bära dem.

I London kostar det motsvarande cirka 1 700 kronor per ton att lämna rester av gipsskivor på soptippen. Det är ungefär tre gånger dyrare än i Sverige.

Enligt lag är det förbjudet att lämna gipsrester på vanliga kommunala soptippar. Gipsrester får bara lämnas på särskilda – och mycket dyra tippställen.

En lucka i lagen gör det emellertid möjligt att deponera gipsrester om de utgör mindre än tio procent av den mängd sopor som lämnas på tippen, vilket utnyttjas flitigt.

Allt eftersom gipsberget växer ökar intresset för återvinning. I dag återvinns 10–20 procent av

gipsspillet, bland annat i nyttverknig av gipsskivor. Rester av bygggips används även som jordförbättring, strö i djurstallar och för svampodling.

KENNETH PETTERSON

Byggnadsarbetaren nr 5/07

”FLERA LIKNANDE MASKINER FINNS REDAN”

● **Starke Arvids vd Jan-Erik Bark förnekar att man stulit Bo Ekroths idé till gipsklippare. (Se artikeln till höger).**

Starke Arvids gipsklippare premiärvisades på byggmaskinmässan i Göteborg i våras, där den fick hedersomnämning av en mässjury.

För två år sedan köpte Starke Arvid två exemplar av gipsknäckaren ”Bosse” från OBM Kihlströms i Märsta. OBM säljer byggtrustning och tog in Bosses gipsklippare i sitt produktsortiment. Men den sålde dåligt.

Jan-Erik Bark säger att de försökt hitta ett samarbete med OBM Kihlströms, och att man då inte kände till att det fanns en annan uppfinnare till gipsknäckaren Bosse, Bo Ekroth.

Enligt Jan-Erik Bark har det under åren funnits fler snarlika maskiner. Och att flera av dem, bland annat Bosses, har tagits fram för att passa Starke Arvids egen fodervagn, som är mycket vanlig på svenska byggen.

– Vi berättade hur vi tänkt oss och vilken marknad vi skulle gå på, säger Jan-Erik Bark.

Men enligt honom så uppfyllde maskinen inte kraven på CE-märkning och dess prestanda var otillräcklig. OBM Kihlströms var

heller inte intresserade av att vidareutveckla maskinen.

– Därför valde vi att utveckla en egen lösning, säger Jan-Erik Bark, som säger att Starke Arvid lagt ner cirka 700 000 kronor, varav merparten är kostnader till externa konstruktionsföretag.

Han säger att de gav en patentbyrå i uppdrag att kontrollera marknaden när det gäller patent och mönsterskydd för maskinen, dock utan att hitta något.

De utvecklade sin version av gipsklipparen med sikte på den brittiska marknaden där det nu råder rejäl byggboom. Enbart i Stor-London är marknaden för gipsskivor ungefär lika stor som i hela Skandinavien.

Ett statligt finansierat projekt för återvinning av gipsskivor pågår just nu inom företaget Taylor Woodrow, ett av de större byggföretagen i Storbritannien. ●

**TIPSA GREJER & GREPP!
Ring 08-728 49 70**

**GREJER & GREPP PÅ INTERNET
Gå in på vår hemsida
www.byggnadsarbetaren.se**

FAKTA MÖNSTERSKYDD

● Mönsterskydd är det svagaste skyddet för en uppfinning. Mönsterskyddet skyddar utseendet, designen, men inte den bakomliggande idén för uppfinningen. För detta behövs ett patent.

● Mönsterskydd gäller för fem år i taget, räknat från ansökningsdagen hos Patent- och registreringsverket, och kostar cirka 1 500 kronor. Mönsterskyddet kan förlängas i upp till 25 år.

● Det går inte att mönsterskydda sådana delar som är skyddade av till exempel en kåpa och som syns bara vid service. Patent ger ett starkare skydd eftersom det skyddar funktionen.

● Normalt anlitar man en patentbyrå för att ansöka om att skydda sin uppfinning. Det gäller i synnerhet patentärenden där det ställs mycket höga krav på hur ansökan är formulerad.

På byggmaskinmässan i Göteborg 2001 ställde Bo Ekroth och Sonny Andersson ut sin uppfinning, den mönsterskyddade gipsknäckaren ”Bosse”.

”DE HAR STULIT VÅR IDÉ”

● – **De har stulit min idé. De har tagit emot ett pris något för man inte hittat på själv. Hur många idéer har de lurat till sig, frågar sig Bo Ekroth, snickare hos Peab i Uppsala?**

Hans gipsknäckare tar hand om resterna av gips genom att bitarna matas in till en vals där de klipps till decimeterstora bitar. Gipsknäckaren perforerar gipsens papp var femte centimeter vilket gör att gipsresterna viker sig ner. Resterna packas så effektivt som möjligt så att de inte lägger sig som ett korthus i behållaren och tar onödigt stor plats.

För ungefär sju år sedan hade Bosse och uppfinnarkollegan en prototyp färdig. I april 2003 fick de sin uppfinning skyddad hos Patent- och registreringsverket.

Företaget OBM Kihlströms i Märsta, som marknadsför byggmaskiner, visade intresse och tog in Bosses gipsklippare i sitt produktsortiment och ställde ut den på byggmaskinmässan. Efter mässan skrev uppfinnarna avtal med OBM Kihlström, som skulle sköta försäljningen. I april i år kunde han i Bygg-

nadsarbetaren se att en gipsknäckare, snarlik den som han och Sonny Andersson gjort, fått pris på byggmaskinmässan i Göteborg. Då under namnet Starke Arvid.

Bo Ekroths mönsterskydd löpte ut i november 2006. Men redan 2005 köpte Starke Starke Arvid två maskiner från OBM Kihlströms. Det är dessa som Bo Ekroth säger att Starke Arvid kopierat medan hans mönsterskydd fortfarande gällde. Bo Ekroth har vänt sig till jurister för att få upprättelse. Han konstaterar att det är svårt för en vanlig byggnadsarbetare som är uppfinnare att hävda sin rätt.

– Jag har ett antal uppfinningar som ännu inte släppts. Men jag är tveksam till om jag kommer att mönsterskydda eller patentera dem, även om jag tror att de är kommersiellt gångbara.

Båda är erfarna uppfinnare. 1989 fick Bo Ekroth patent på ett bitsfäste som monteras på ett hammarskaft. Tidigare uppfunnen han en hålsåg som han sålde rättigheterna för till Sandvik för 5 000 kronor. Sågen finns sedan länge ute på marknaden. ●